

ASIA Esitutkintapäätöksen perustelevminen

KANTELU

Asianajaja on kantelijan edustajana oikeuskanslerille 19.6.2017 osoittamassaan kantelussa arvostellut Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisarion 6.6.2017 (tapauspäätösmerkinnän perusteella oikeastaan 15.3.2016) tekemää esitutkintapäätöstä. Kantelija katsoo muun ohella, että esitutkinta olisi tullut toimittaa loppuun ja saattaa asia syyttäjän harkittavaksi. Kantelussa arvostellaan myös sitä, ettei poliisi ollut toimittanut asiassa kantelijalle kirjallista vahvistusta sen tekemästä rikosilmoituksesta. Kantelija pyytää oikeuskansleria käynnistämään asiassa uuden esitutkinnan.

SELVITYS JA VASTINE

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisario on antanut häneltä asiasta pyydetyn selvityksen. Poliisihallitus ja Kaakkois-Suomen poliisilaitos ovat antaneet asiasta lausuntonsa.

Kantelija on antanut hankitusta selvityksestä häneltä pyydetyn vastineen.

RATKAISU

Asiakirjoista ilmenevät tapahtumat

Poliisin selvitys

Poliisilta saadun selvityksen mukaan eräs henkilö oli toimittanut poliisille selvityksen epäilemistään väärinkäytöksistä kantelussa tarkoitettussa asiassa. Poliisilaitoksella kirjattiin tämän perusteella 3.11.2015 ilmoitus. Kyseistä henkilöä oli kuulusteltu asiassa asianomistajan edusta-

jana 22.12.2015. Tälle ei ollut toimitettu erillistä ilmoitusta esitutinnan käynnistymisestä. Kuulustelun lisäksi asiassa tehtiin myös muita esitutkintatoimenpiteitä, kuten oikeusapupyynn-
töjä Viroon ja Latviaan. Esitutkintatoimenpiteiden perusteella rikoskomisario katsoi, että esi-
tutinnan jatkamiselle ei ollut edellytyksiä, koska epäillyn petosrikoksen tunnusmerkistö ei
täytynyt. Rikoskomisario teki asiaa koskevan esitutkintapäätöksen 15.3.2016. Päätös lähetet-
tiin 17.3.2016 tiedoksi kyseessä olevalle henkilölle sekä rikoksesta epäillylle.

Poliisin selvityksen mukaan asianajaja teki kantelijan edustajana samassa asiassa uuden tutkin-
tapyynnön 1.6.2017. Tutkintapyynnön liitteenä oli sama aineisto kuin edellä mainitussa aiem-
massa esitutkinnassa oli poliisin käytössä jo ollut. Asiasta kirjattiin uusi ilmoitus. Poliisilaitok-
selta oltiin yhteydessä asianajajaan sähköpostitse 6.6.2017 ja kerrottiin, että sama asia oli ollut
poliisin tutkittavana jo aiemmin ja että tutkinnanjohtaja oli tehnyt esitutkintapäätöksen
15.3.2016. Sähköpostin liitteenä asianajajalle toimitettiin kyseinen esitutkintapäätös. Poliisin
selvityksen mukaan kun poliisin tietojärjestelmästä tulostetaan tutkinnan päätöksiä jälkikäteen,
jokaisen sivun ylälaitaan tulostuu automaattisesti tulostuspäivämäärä. Päätöksen antamispäi-
vämäärä tulostuu ainoastaan päätöksen ensimmäiselle sivulle otsikon ”Tapauspäätös” kohdalle.
Tämä on tietojärjestelmän sisäänrakennettu ominaisuus, jota poliisilaitos ei voi muuttaa.

Rikoskomisario teki uudesta ilmoituksesta tutkinnan päätöksen 27.6.2017 ”tutkinta päätetty,
asiasta jo ilmoitus” –perusteella. Päätös toimitettiin asianajajalle tiedoksi samana päivänä.

Kantelijan näkemys

Kantelija kiistää, että kantelijan puolesta olisi asiassa tehty tutkintapyyntöä tai rikosilmoitusta
marraskuussa 2015. Ilmoituksen tehnyt henkilö oli ainoastaan käynyt vapaamuotoista keskus-
telua poliisin kanssa kantelijan asiassa. Kyseiselle henkilölle ei myöskään ollut toimitettu vah-
vistusta esitutkinnan käynnistymisestä. Tieto aiemmasta jo päätetystä esitutkinnasta oli tullut
kantelijalle yllätyksenä asianajajan tehtyä 1.6.2017 samassa asiassa tutkintapyynnön ja saatua
poliisilta edellä mainitun sähköpostin.

Arviointi

Rikosilmoituksen kirjaaminen ja asianomistajan tietoisuus siitä

Esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 1 §:n mukaan kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan ri-
kos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, esitutkintaviranomaisen on viipymättä kir-
jattava ilmoitus. Jos ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen, ilmoituksen tekijää on tarvittaessa
kehotettava täsmentämään tai täydentämään sitä.

Rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus koskee myös muuten kuin edellä tarkoitetulla tavalla
esitutkintaviranomaisen tietoon tullutta epäiltyä rikosta, jos saman luvun 9 §:n 1 momentissa
tarkoitettujen toimenpiteistä luopumisen edellytykset eivät täyty.

Asianomistajalle on annettava hänen tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka
sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot. Tämä
pykälän 3 momentti on tullut voimaan 1.3.2016.

Poliisilta saadun selvityksen mukaan asiassa on kirjattu rikosilmoitus 3.11.2015. Tutkinnan päätös tehtiin 15.3.2016.

Kantelija on arvostellut poliisin menettelyä, koska kantelija ei ollut yhteydenotollaan poliisiin marraskuussa 2015 tarkoittanut tehdä rikosilmoitusta eikä myöskään ollut tullut tietoiseksi esitutkinnan aloittamisesta ennen kuin asianajaja oli tehnyt kantelijan asiassa tutkintapyynnön 1.6.2017.

Saadun selvityksen perusteella on jäänyt jossain määrin epäselväksi, oliko kantelija tarkoittanut yhteydenottonsa poliisiin marraskuussa 2015 tutkintapyynnön tekemiseksi vai ei. Tällä ei asian kokonaisarvioinnin kannalta ole nähdäkseni laajempaa merkitystä, koska poliisin on lähtökohdaisesti käynnistettävä esitutkinta sen tietoon tulleen virallisen syytteen alaista rikosta koskevan rikosepäilyn ylittäessä tutkintakynnyksen riippumatta siitä, miten epäily rikoksesta on poliisin tietoon tullut.

Asianomistajan edustajaa oli kuultu esitutkinnassa 22.12.2015. Lisäksi poliisilta saadun selvityksen liitteenä olleeseen 15.3.2016 päivättyyn tutkinnan päätökseen on tehty merkinnät päätöksen toimittamisesta tälle sekä rikoksesta epäillylle 17.3.2016. Laki ei vielä kyseessä olevaa rikosilmoitusta kirjattaessa edellyttänyt asianomistajalle annettavaksi erillistä kirjallista vahvistusta ilmoituksen tekemisestä.

Edellä mainittu huomioon ottaen minulla ei ole aihetta epäillä, että Kaakkois-Suomen poliisilaitos olisi ensimmäisen rikosilmoituksen kirjattaessaan ja jättäessään toimittamatta siitä erillisen vahvistuksen asianomistajalle ylittänyt harkintavaltansa tai käyttänyt sitä väärin taikka muutoinkaan menetellyt lain tai virkavelvollisuuksiensa vastaisesti tavalla, joka antaisi minulle vi-ranomaistoiminnan laillisuusvalvojana aihetta toimenpiteisiin.

Sama koskee myös myöhemmin kirjattua asiaa. Tutkintailmoitus oli tehty 1.6.2017. Poliisilaitokselta oli oltu yhteydessä asianomistajan edustajana toimineeseen asianajajaan sähköpostitse 6.6.2017 ja kerrottu, että sama asia oli ollut poliisin tutkittavana jo aiemmin ja että tutkinnanjohtaja oli tehnyt esitutkintapäätöksen 15.3.2016. Sähköpostin liitteenä asianajajalle toimitettiin kyseinen esitutkintapäätös.

Poliisin selvityksen mukaan asianajajalle oli myös toimitettu 27.6.2017 tutkinnan päätös, josta ilmeni hänelle aiemmin sähköpostitse annettu tieto, että tutkinta oli päätetty, koska asiasta oli jo ilmoitus.

Edellä mainitun perusteella asiaa kokonaisuutena arvioiden katson, että poliisi on riittävässä määrin huolehtinut siitä, että rikosasian asianomistajalle ei ole jäänyt epäselväksi, mihin toimenpiteisiin hänen yhteydenoton perusteella oli poliisilaitoksella ryhdytty.

Esitutkintapäätöksen perustelut

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan muun ohella esitutkinnan toimittamatta jättämisestä ja päättämisestä saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi on tehtävä kirjallinen päätös. Päätöksestä tulee pykälän 2 momentin mukaan käydä ilmi muun ohella päätöksen sisältö sekä päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset.

Esitutkintapäätöksestä tulee käydä yksiselitteisesti ilmi, onko kysymyksessä päätös esitutkinnan aloittamatta jättämisestä vai aloitetun esitutkinnan lopettamisesta. Päätöksessä tulee lisäksi mainita sen oikeudellisena perusteena oleva säännös.

Rikoskomisarion päätöksessä on sen kohdassa ”Tapauspäätös” maininnat ”Ei rikosta” ja ”ETL 10:2.2”. Mainittakoon, että esitutkintapäätöksen sisältöä sääntelevän esitutkintalain 11 luvun 1 §:n perusteluissa (HE 222/2010 vp s. 238) on todettu, että esitutkintapäätöksissä ei tulisi käyttää lain nimiin liittyviä tai muita vastaavia vain asiaan perehtyneille avautuvia lyhenteitä.

Päätöksessä kerrotuin tavoin päätösperusteena ilmoitettu lainkohta, esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentti, viittaa siihen, että kysymys olisi aloitetun esitutkinnan lopettamisesta saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi.

Toisaalta rikoskomisarion päätöksen kohdassa ”Perustelu ja sovellettavat lainkohdat” on johtopäätöksenä, ettei esitutkintaa asiassa toimiteta, koska sen edellytykset puuttuvat.

Selvää vastausta siihen, kumman tyyppisestä oikeudellisesta perusteesta on kyse, eivät anna päätöksen myöhemmätkään tarkemmat perustelut eikä päätöksen lopussa otsikon ”Asianosais-
ten huomioon otettavaksi” alla oleva ilmoitus, jonka mukaan kyseessä on ”päätös jättää esitutkinta toimittamatta ja olla saattamatta asia syyttäjän harkittavaksi”.

Päätöksen oikeudelliset perusteet näyttävät näin ollen olevan ristiriitaiset.

Esitutkintapäätösten perustelujen keskeinen tehtävä on tiedottaa asianosaisille, miksi esitutkintaa ei aloiteta tai miksi se on lopetettu. Päätöksen perustelut lisäävät luottamusta viranomaisen toimintaan ja mahdollistavat tarvittaessa myös ratkaisujen asianmukaisuuden jälkikäteisen oikeudellisen arvioinnin.

Selvityksessään rikoskomisario on ilmoittanut, että päätöksessä on kyse esitutkintalain 10 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettusta aloitetun esitutkinnan lopettamisesta saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi. ”Esitutkintaa oli suoritettu, mutta se oli lopetettu, koska jatkamiselle ei ollut enää edellytyksiä.”

Yhdyn poliisihallituksen lausunnosta ilmenevään kantaan, että esitutkintapäätöksen perustelujen kohdassa ”Perustelu ja sovellettavat lainkohdat” mainittu lainkohta esitutkintalaki 3 luku 3 § on virheellinen.

Minulla ei ole asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella aihetta kyseenalaistaa Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen arviota, jonka mukaan rikoskomisario ei ollut ylittänyt hänelle tutkinnanjohtajana kuuluvaa harkintavaltaa päättäessään asian esitutkinnan saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi. Oikeuskanslerin toimivaltaan ei kuulu määrätä esitutkintaa käynnistettäväksi yksityishenkilön tekemäksi epäillyn rikoksen selvittämiseksi eikä myöskään sellaista esitutkintaa koskevien määräysten tai ohjeiden antaminen.

Kuten esitutkintapäätöksissä on todettu, asianomistaja saa itse nostaa syytteen oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:n perusteella, jos esitutkintaviranomainen on päättänyt, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se keskeytetään tai lopetetaan.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Arvioitavana ollut esitutkintapäätös on oikeudellisilta perusteluiltaan ristiriitainen. Kiinnitän Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen rikoskomisarion huomiota esitutkintapäätösten asianmukaiseen perustelemiseen. Lähetän tässä tarkoituksessa päätökseni Poliisihallitukselle tiedoksi. Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Apulaisoikeuskansleri

Kimmo Hakonen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Petri Rouhiainen

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi